

Stockholm den 24 februari 2022

Stockholms tingsrätt
Box 8307
104 20 Stockholm

Ansökan om stämning

Kärande:

Marie-Louise Grettve [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud:

Juristerna Elsa Haggård, Alexander Ottosson,
Henrietta Cahn och Emanuel Klerfelt Johansson

Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

elsa.haggard@centrumforrattvisa.se
alexander.ottosson@centrumforrattvisa.se
henrietta.cahn@centrumforrattvisa.se
emanuel.klerfeltjohansson@centrumforrattvisa.se

Svarande:

Staten genom Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

Forum:

10 kap. 2 § rättegångsbalken

Saken:

Skadestånd

1 YRKANDEN

- 1.1 Marie-Louise Grettve yrkar att tingsrätten ska förplikta staten att till henne betala 20 000 kronor tillsammans med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för delgivning av stämmingsansökan till dess betalning sker.
- 1.2 Marie-Louise Grettve yrkar ersättning för sina rättegångskostnader med ett belopp som kommer att anges senare.

2 VAD MÅLET HANDLAR OM

- 2.1 Salems kommun utförde under 2007 markarbeten intill och på Marie-Louise Grettves fastighet som gjorde att infarten till fastigheten inte går att använda för sitt ändamål. Kommunens åtgärder har inneburit att hennes möjligheter att faktiskt och rättsligt förfoga över fastigheten har begränsats.
- 2.2 Efter att kommunen vägrat att återställa infarten frivilligt inledde Marie-Louise Grettve ett rättsligt förfarande hos bygg- och miljönämnden där hon begärde att kommunen skulle föreläggas att vidta rättelse enligt 10 kap. 1 § äldre plan- och bygglagen (1987:10), ÄPBL.
- 2.3 Handläggningen kom att dra ut på tiden och hennes begäran avslogs slutligen utan sakprövning med hänvisning till att preskription enligt 10 kap. 27 § ÄPBL inträtt under ärendets handläggning. Detta trots att hon inlett det rättsliga förfarandet tre år innan preskriptionsfristen löpte ut.
- 2.4 Frågan i målet är om staten, på grund av att Marie-Louise Grettves anspråk preskriberats under pågående handläggning, har

överträtt hennes rätt till domstolsprövning enligt artikel 6, alternativt hennes rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13, i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ("Europakonventionen").

3 GRUNDER

- 3.1 Marie-Louise Grettve inledde ett rättsligt förfarande hos bygg- och miljönämnden den 2 september 2014 där hon begärde att kommunen skulle föreläggas att vidta rättelse och återställa hennes fastighet med stöd av 10 kap. 1 § ÄPBL.
- 3.2 Länsstyrelsen i Stockholm bedömde i beslut den 22 maj 2019 att möjligheten att besluta om rättelse av olovliga markåtgärder hade fallit bort på grund av preskription enligt 10 kap. 27 § ÄPBL, trots att Marie-Louise Grettve hade inlett det rättsliga förfarandet inom preskriptionsfristen. Mark- och miljödomstolen instämde i länsstyrelsens bedömning i dom den 25 oktober 2019 och den 14 oktober 2020 beslutade Mark- och miljööverdomstolen att inte meddela prövningstillstånd i målet.
- 3.3 Genom att Marie-Louise Grettves anspråk har preskriberats under pågående rättsligt förfarande har hennes rätt till domstolsprövning enligt artikel 6 alternativt hennes rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen överträtts. Överträdelsen har medfört ideell skada som med hänsyn till överträdelsens art skäligen kan uppskattas till det yrkade beloppet.

4 BAKGRUND

- 4.1 Marie-Louise Grettve är pensionerad läkare. Hon äger fastigheterna [REDACTED] i Salems kommun. Fastigheten [REDACTED], som är aktuell i detta mål, bildades i september 2007 genom avstyckning från [REDACTED].
- 4.2 I augusti 2007 anslöts Marie-Louise Grettves fastighet till det kommunala VA-nätet. I samband med detta genomförde kommunen vägarbeten intill och på hennes fastighet. Bland annat höjdes Fiskaruddsvägen och vägbanken med drygt en meter. Detta medförde att infarten till [REDACTED] rent fysiskt inte längre kunde användas.
- 4.3 Skälet till att Marie-Louise Grettve hade begärt avstyckning av fastigheten var att detta utgjorde en förutsättning för att hon skulle få bygglov för att rusta upp och bygga ut det bostadshus som fanns på ena delen av fastigheten.
- 4.4 Efter att byggnationen stod klar år 2015 informerade kommunen Marie-Louise Grettve om att hon inte kunde beviljas slutbevis för byggnationerna. Detta eftersom fastigheten ansågs sakna en infart som uppfyller kraven på tillgänglighet för funktionshindrade (se 9 kap. 1 och 9–10 §§ ÄPBL, samt underlag från kontrollansvarig daterat den 15 maj 2015, bilaga 1). Fastigheten går än idag inte att nå med bil utan att nyttja grannfastighetens infart.
- 4.5 Kommunens åtgärder har alltså inneburit att Marie-Louise Grettves möjligheter att faktiskt och rättsligt förfoga över fastigheten har begränsats. Detta har i sin tur haft en negativ inverkan på fastighetens marknadsvärde och försvårar en eventuell framtida försäljning.

- 4.6 Marie-Louise Grettve försökte under många år få kommunen att gå med på en samförståndslösning avseende återställandet av hennes infart. När hon upplevde att de kontakter som hon hade med kommunen inte ledde någonstans anlidade hon till slut en advokat som den 2 september 2014 i en anmälan gjorde en formell begäran om att bygg- och miljönämnden skulle förelägga kommunen i egenskap av fastighetsägare att vidta rättelse enligt 10 kap. 1 § ÄPBL och återställa hennes infart (se [bilaga 2](#)). Begäran om ett föreläggande att vidta rättelse grundades i Marie-Louise Grettves uppfattning om att kommunens åtgärder stred mot plan- och bygglagstiftningen, eftersom kommunen inte hade ansökt om marklov för åtgärden enligt 8 kap. 9 § ÄPBL.
- 4.7 Bygg- och miljönämnden tog ställning till Marie-Louise Grettves begäran den 11 november 2014. Nämnden ansåg dock att det inte hade krävts marklov för höjningen av Fiskaruddsvägen och att åtgärderna inte stred mot plan- och bygglagstiftningen. Nämnden ansåg därför att kommunen inte hade någon skyldighet att återställa infarten (se bygg- och miljönämndens beslut, BoM-2014-455:24, [bilaga 3](#)).
- 4.8 Marie-Louise Grettve överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Stockholm i december 2014. Länsstyrelsen avslog överklagandet den 20 november 2015. Länsstyrelsen bedömde att kommunens åtgärder i och för sig varit lovpliktiga enligt 8 kap. 9 § ÄPBL. Samtidigt ansåg länsstyrelsen att kommunen hade kunnat få marklov om den hade ansökt. Enligt länsstyrelsens bedömning fanns det därför inte skäl att ålägga kommunen att göra om markarbetena och återställa Marie-Louise Grettves infart

(se Länsstyrelsen i Stockholms beslut den 20 november 2015, dnr 4034-39-2015, bilaga 4).

- 4.9 Marie-Louise Grettve överklagade länsstyrelsens beslut till Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. I dom den 18 oktober 2016 undanröjde Mark- och miljödomstolen länsstyrelsens beslut och återförvisade ärendet till kommunen för fortsatt handläggning. Enligt mark- och miljödomstolen hade kommunen brustit i utredningen av ärendet. Det gick till exempel inte att bedöma om de områden som Marie-Louise Grettves anmälan avsåg utgjorde tomtmark, vilket var avgörande för frågan om marklovsplikt hade förelegat enligt 8 kap. 9 § ÄPBL. Mark- och miljödomstolen bedömde mot denna bakgrund att det inte framstod som lämpligt att den som första instans skulle pröva frågan om det hade förekommit marklovspliktiga åtgärder (se Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts dom den 18 oktober 2016 i mål nr P 679-16, bilaga 5).
- 4.10 Salems kommun överklagade återförvisningsbeslutet till Mark- och miljööverdomstolen. Ett år senare, den 10 oktober 2017, avvisade Mark- och miljööverdomstolen kommunens överklagande. Som grund för beslutet anförde Mark- och miljööverdomstolen att mark- och miljödomstolens dom inte hade innefattat något ställningstagande som inverkat på ärendets utgång i sak. Domen fick därför inte överklagas. (Se Mark- och miljööverdomstolens beslut den 10 oktober 2017 i mål nr P 9609-16, bilaga 6.) Vid den här tidpunkten hade Marie-Louise Grettves ärende handlagts av länsstyrelsen och mark- och miljödomstolarna under drygt tre års tid.

- 4.11 Efter att Mark- och miljööverdomstolen avvisat kommunens överklagande återupptog bygg- och miljönämnden handläggningen av Marie Louise Grettves anmälan. Den 18 september 2018 fattade nämnden ett nytt beslut om att lämna Marie-Louise Grettves anmälan utan åtgärd. Som grund för sitt beslut anförde nämnden nu att preskription hade inträtt enligt 10 kap. 27 § andra stycket ÄPBL under tiden målet väntade på avgörande i Mark- och miljööverdomstolen. Detta eftersom det hade gått mer än tio år sedan vägarbetena genomfördes (se bygg- och miljönämndens beslut, dnr BoM-2014-455:84, [bilaga 7](#)).
- 4.12 Marie-Louise Grettve överklagade beslutet i november 2018 till Länsstyrelsen i Stockholm. Länsstyrelsen avslag Marie-Louise Grettves överklagande den 22 maj 2019. Länsstyrelsen fann, i likhet med nämnden, att möjligheten att besluta om rättelse enligt 10 kap. 27 § ÄPBL hade fallit bort på grund av preskription. Vidare ansåg länsstyrelsen, med hänvisning till rättsfallen NJA 2010 s. 96 och RÅ 82 2:61, att något preskriptionsavbrott inte var möjligt (se Länsstyrelsen i Stockholms beslut dnr 403-49579-2018, [bilaga 8](#)).
- 4.13 I slutet av juni 2019 överklagade Marie-Louise Grettve länsstyrelsens beslut till Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt. Den 25 oktober 2019 gjorde mark- och miljödomstolen samma bedömning i preskriptionsfrågan och avslag Marie-Louise Grettves överklagande (se mark- och miljödomstolens dom den 25 oktober 2019 i mål nr P 4454-19, [bilaga 9](#)).
- 4.14 Marie-Louise Grettve överklagade till Mark- och miljööverdomstolen som den 14 oktober 2020 beslutade att inte

meddela prövningstillstånd (se Mark- och miljööverdomstolens beslut den 14 oktober 2020 i mål nr P 7930-20, bilaga 10).

- 4.15 Marie-Louise Grettves uppfattning är att preskriptionen av hennes möjlighet att få rättelse, trots att hon inlett ett rättsligt förfarande inom den angivna fristen, har inneburit en otillåten begränsning av hennes rätt till domstolsprövning enligt artikel 6 i Europakonventionen alternativt en överträdelse av hennes rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13.

5 MARIE-LOUISE GRETTVES RÄTT TILL DOMSTOLSPRÖVNING ENLIGT ARTIKEL 6 I EUROPAKONVENTIONEN HAR ÖVERTRÄTTS

5.1 Marie-Louise Grettve har haft rätt till en domstolsprövning enligt artikel 6 i Europakonventionen

- 5.1.1 Frågan om artikel 6 i Europakonventionen är tillämplig och en enskild har rätt till en domstolsprövning avgörs genom en prövning i fyra led. Prövningen avser om det i) föreligger en reell och seriös tvist, ii) vars utfall har en direkt påverkan på (eng. *is directly decisive for*), iii) en rättighet som har sin grund i den nationella rätten och som iv) är en civil rättighet (se *Regner v. the Czech Republic* [GC], no. 35289/11, § 99, 19 September 2017, samt Europarådets handbok *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, Right to a fair trial (civil limb)*, Europarådet, den 31 augusti 2021, s. 7, p. 3). Samtliga av dessa krav är uppfyllda i Marie-Louise Grettves fall.

- 5.1.2 För det första föreligger en reell och seriös tvist mellan Marie-Louise Grettve och Salems kommun. Marie-Louise Grettves

uppfattning är att kommunen har utfört otillåtna markarbeten på hennes fastighet som inneburit att hennes infart har blivit obrukbar. Till följd av detta gör hon gällande att kommunen har en skyldighet att återställa fastigheten. Kommunen har invänt att markarbetena varit tillåtna enligt ÄPBL och har därför motsatt sig hennes begäran att återställa infarten. Det föreligger därför sådana meningsskiljaktigheter mellan Marie-Louise Grettve och Salems kommun som uppfyller kraven på en reell och seriös tvist (se t.ex. *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*, 23 June 1981, § 45, Series A no. 43 samt Pieter van Dijk m.fl. (red.), *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 5 uppl., 2018, s. 505 f., med hänvisningar).

- 5.1.3 För det andra har utfallet av tvisten en direkt påverkan på Marie-Louise Grettves egendomsskydd. Kommunens åtgärder har inneburit att hennes möjligheter att faktiskt och rättsligt förfoga över fastigheten har begränsats. Det går inte längre att nå fastigheten utan att nyttja grannfastighetens infart. Detta medför förutom praktiska olägenheter att Marie-Louise Grettve varken kan få ett sådant slutbevis som krävs enligt 9 kap. 10 § ÄPBL för byggnadsarbeten som gjorts på hennes fastighet, eller slutbesked enligt 10 kap. 34 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, för framtida byggåtgärder. Kommunen kan därför alltså inskränka hennes möjligheter att använda delar av fastigheten som omfattas av byggåtgärderna (se 9 kap. 10 § ÄPBL samt 10 kap. 36 § och 11 kap. 19 och 20 §§ PBL). Alla dessa omständigheter har skapat en ovisshet kring hur fastigheten kan nyttjas. Denna ovisshet tillsammans med det fysiska ingreppet i fastigheten har i sin tur haft en negativ inverkan på fastighetsvärdet och försvårar en eventuell framtida försäljning. Utfallet av tvisten har en direkt

påverkan på Marie-Louise Grettves egendomsskydd eftersom tvisten avgör om inskränkningarna i hennes egendomsskydd ska bestå eller om kommunen är skyldig att vidta rättelse och återställa infarten.

- 5.1.4 För det tredje har egendomsskyddet sin grund i svensk rätt genom artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen (se SFS 1994:1219) samt genom 2 kap. 15 § regeringsformen. Egendomsskyddet inskräpper respekten för var och ens egendom och syftar till att ge enskilda ett långtgående skydd mot bland annat inskränkningar i användandet av mark. Kravet på att tvisten ska påverka en rättighet som har sin grund i den nationella rätten är därför uppfyllt.
- 5.1.5 För det fjärde betraktas egendomsskyddet som en civil rättighet enligt Europadomstolens praxis (se t.ex. *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 23 September 1982, §§ 79–83, Series A no. 52; *Bodén v. Sweden*, 27 October 1987, §§ 28–29, Series A no. 125-B och *Poiss v. Austria*, 23 April 1987, § 48, Series A no. 117).
- 5.1.6 Sammanfattningsvis föreligger en reell och seriös tvist mellan Marie-Louise Grettve och Salems kommunen. Utfallet av tvisten har en direkt påverkan på Marie-Louise Grettves egendomsskydd, vilket är en civil rättighet som har sin grund i svensk rätt genom artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen samt genom 2 kap. 15 § regeringsformen. Artikel 6 i Europakonventionen är därför tillämplig på tvisten och Marie-Louise Grettve har rätt att få tvisten prövad i domstol.

5.2 Preskriptionen har inneburit en inskränkning i Marie-Louise Grettves rätt till en domstolsprövning

- 5.2.1 Om tingsrätten bedömer att artikel 6 i Europakonventionen är tillämplig har tingsrätten därefter att pröva om inträdet av preskription under pågående rättsligt förfarande utgör en inskränkning i Marie-Louise Grettves rätt till domstolsprövning samt, om så är fallet, om denna inskränkning kan rättfärdigas. (se t.ex. *Stubbings and Others v. the United Kingdom*, 22 October 1996, § 50, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV samt Europarådets handbok *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, Right to a fair trial (civil limb)*, Europarådet, den 31 augusti 2021, s. 27 p. 100).
- 5.2.2 Europadomstolen har i sin praxis uttalat att just preskriptions- och talefrister som begränsar tiden inom vilken en tvist kan prövas i domstol utgör inskränkningar i rätten till domstolsprövning (se t.ex. *Stubbings and Others v. the United Kingdom*, 22 October 1996, §§ 50–51, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV; *Howald Moor and Others v. Switzerland*, nos. 52067/10 and 41072/11, § 72, 11 March 2014 och *Vrbica v. Croatia*, no. 32540/05, §§ 61–63, 1 April 2010).
- 5.2.3 Marie-Louise Grettves uppfattning är att preskriptionen i hennes fall har begränsat tiden inom vilken hennes tvist med Salems kommun kan prövas i domstol. Att preskription har inträtt under pågående rättsligt förfarande har medfört att hon har blivit av med möjligheten att få en domstolsprövning av om kommunens markarbeten varit tillåtna och om kommunen har haft en skyldighet att återställa hennes infart. Detta utgör en inskränkning

i hennes rätt till en domstolsprövning enligt artikel 6 i Europakonventionen.

5.3 Preskriptionen utgör en otillåten inskränkning av Marie-Louise Grettves rätt till domstolsprövning

- 5.3.1 Marie-Louise Grettves uppfattning är att preskriptionen av hennes anspråk har inneburit en inskränkning i hennes rätt till domstolsprövning som inte kan rättfärdigas.
- 5.3.2 För att preskription ska utgöra en tillåten inskränkning i rätten till domstolsprövning måste den ha ett legitimt syfte och vara proportionerlig (se t.ex. *Stubbings and Others v. the United Kingdom*, 22 October 1996, § 50, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV samt Europarådets handbok *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights, Right to a fair trial (civil limb)*, Europarådet, den 31 augusti 2021, s. 33 p. 124).
- 5.3.3 För det första anser Marie-Louise Grettve att preskriptionen i det här fallet saknar ett legitimt syfte.
- 5.3.4 Europadomstolen har tidigare ansett att preskriptions- och talefrister kan vara legitima om de syftar till att säkerställa enskildas rättssäkerhet (eng. *legal certainty*), till att skydda svarande från inaktuella anspråk som kan vara svåra att bemöta, eller till att förhindra den orättvisa som kan uppstå om domstolarna måste pröva händelser som ägt rum långt tillbaka i tiden och där bevisningen hunnit bli otillförlitlig eller ofullständig (se t.ex. *Vo v. France* [GC], no. 53924/00, § 92, ECHR 2004-VIII; *Röman v. Finland*, no. 13072/05, § 49, 29 January 2013 och *Stubbings and Others v. the United Kingdom*, 22 October 1996, § 51, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV).

- 5.3.5 Preskriptionsregeln kan ha ett berättigande i förhållande till *enskilda* fastighetsägare för att tillvarata deras rättssäkerhet och behov att skyddas mot inaktuella anspråk som är svåra att bemöta. Det kan här noteras att Högsta domstolen synes ha haft just *enskilda* fastighetsägares rättssäkerhet för ögonen när den i NJA 2010 s. 96 ansåg att en kommuns ansökan om handräckning inte kunde göras efter tioårsfristens utgång även om ett föreläggande om rättelse skulle ha meddelats inom fristen.
- 5.3.6 Dessa skäl gör sig dock inte gällande när det är det allmänna som har utfört de påstått otillåtna markåtgärderna. Europadomstolen har inte i något fall ansett att preskription kan vara motiverat för att säkerställa en stats eller kommuns rättssäkerhet eller rättsskydd. Preskriptionen saknar således legitimt syfte och är otillåten redan på denna grund.
- 5.3.7 För det andra anser Marie-Louise Grettve att preskriptionen i vart fall inte kan anses proportionerlig. Det allmännas intresse av att preskription ska inträde är svagt och står inte i rimlig proportion till de nackdelar som det innebär för Marie-Louise Grettve och andra *enskilda* i hennes situation.
- 5.3.8 Den *enskildes* intresse av att preskriptionsfristen avbryts när ett rättsligt förfarande har inletts är mycket starkt. En ordning där fristen inte kan avbrytas är inte rättssäker och förutsebar för den *enskilde*. Eftersom den *enskilde* inte förfogar över myndigheternas och domstolarnas handläggningstider blir det i praktiken mycket svårt för *enskilda* att bedöma när de måste inleda det rättsliga förfarandet för att förhindra att preskription inträder. Detta är särskilt problematiskt eftersom målets handläggning, inklusive resurstilldelning, i hög grad ligger

utanför den enskildes kontroll. En sådan ordning har i Europadomstolens praxis ansetts allvarligt hota rättssäkerheten och vara oförenlig med rättsstatens grundläggande principer (se *Vrbica v. Croatia*, no. 32540/05, §§ 55 och 72, 1 April 2010, samt Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 5 uppl., 2015, s. 198).

- 5.3.9 Marie-Louise Grettve inledde målet mot Salems kommun den 11 november 2014, cirka tre år innan preskriptionsfristen löpte ut. Målet har sedan varit föremål för prövning i flera instanser under åren 2014–2020. Under denna period återförvisades målet på grund av kommunens bristande utredning och fördröjdes av att kommunen överklagade återförvisningsbeslutet trots att det inte var tillåtet. Dessa var omständigheter som låg utanför Marie-Louise Grettves kontroll och som var synnerligen svåra att förutse när hon inledde förfarandet.
- 5.3.10 Genom att dra ut på handläggningen av ärendet till dess preskription inträder tillåts kommunen dra fördelar av sin egen försumlighet, vilket ytterligare motverkar rättssäkerheten.
- 5.3.11 Utöver att preskriptionen innebär en stor nackdel på grund av förlorad rättssäkerhet har preskriptionen fått även andra påtagliga konsekvenser för Marie-Louise Grettve. På grund av preskriptionen har hon blivit av med möjligheten att få sin infart återställd. Infarten är av stor betydelse, inte bara för det praktiska nyttjandet av fastigheten, utan även för hennes möjligheter att erhålla slutbevis och slutbesked och därmed för möjligheten att bygga på fastigheten. Detta påverkar även värdet på hela fastigheten, se avsnitt 5.1.3 ovan. Den nackdel som inträdet av preskription innebär för Marie-Louise Grettve är därför betydligt

större än den fördel som det allmänna vinner genom preskriptionen.

5.3.12 Sammanfattningsvis gör Marie-Louise Grettve gällande att preskriptionen i fråga saknar ett legitimt syfte. Marie-Louise Grettve gör i andra hand gällande att den i vart fall inte medför fördelar för det allmänna som står i rimlig proportion till den nackdel som preskriptionen innebär för henne.

5.3.13 Preskriptionen utgör därför en otillåten inskränkning i hennes rätt till domstolsprövning enligt artikel 6 i Europakonventionen.

6 I ANDRA HAND HAR MARIE-LOUISE GRETTVES RÄTT TILL ETT EFFEKTIVT RÄTTSMEDEL ENLIGT ARTIKEL 13 I EUROPAKONVENTIONEN ÖVERTRÄTTS

6.1 Marie-Louise Grettve har haft rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen

6.1.1 Enligt artikel 13 i Europakonventionen ska enskilda som på rimliga grunder kan påstå sig ha utsatts för en konventionsöverträdelse ha rätt till ett effektivt rättsmedel för att få sitt påstående prövat (se Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 5 uppl., 2015, s. 538, se även *Silver and Others v. the United Kingdom*, 25 March 1983, § 113, Series A no. 61).

6.1.2 Marie-Louise Grettve kan på rimliga grunder påstå att Salems kommun har gjort sig skyldig till en överträdelse av hennes rätt till skydd för sin egendom enligt artikel 1 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Hon har därmed haft rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen.

- 6.1.3 De markåtgärder som Salems kommun vidtog, i anslutning till och på Marie-Louise Grettves fastighet, har utgjort en inskränkning i hennes egendomsskydd. Kommunens åtgärder har inneburit att hennes möjligheter att faktiskt och rättsligt förfoga över fastigheten har begränsats, vilket även påverkat fastighetens marknadsvärde (se avsnitt 5.1.3 ovan). Marie-Louise Grettves inställning är att inskränkningen inte kan rättfärdigas och att den därför utgör en överträdelse av hennes egendomsskydd.
- 6.1.4 För att en inskränkning i den enskildes egendomsskydd ska vara tillåten krävs enligt Europadomstolens praxis att den haft stöd i lag, syftat till att uppfylla ett allmänt intresse, samt att den varit proportionerlig i förhållande till det intresset (se t.ex. *Beyeler v. Italy* [GC], no. 33202/96, §§ 108–114, ECHR 2000-I).
- 6.1.5 Frågan om kommunens markåtgärder varit lovpliktiga och alltså om kommunen haft lagstöd för inskränkningen är den fråga som varit föremål för tvisten mellan kommunen och Marie-Louise Grettve. Domstolarna ansåg inte att det var uppenbart att det fanns lagstöd och återförvisade ärendet till kommunen på grund av bristfällig utredning. Lagstödet är därför tillräckligt oklart för att Marie-Louise Grettve på rimliga grunder ska kunna göra gällande att hennes egendomsskydd har överträtts.
- 6.1.6 Även om inskränkningen skulle bedömas ha lagstöd har den varit oproportionerlig på så sätt att Marie-Louise Grettve ensam har fått bära en oskälig börda i förhållande till det allmänna. Det föreligger flera faktorer som ska beaktas gemensamt när Marie-Louise Grettves börda ska värderas (se *Sporrong and Lönnroth v. Sweden*, 23 September 1982, §§ 60 och 73, Series A no. 52). Inskränkningarna har liksom redogjorts för ovan inneburit att

hennes möjligheter att förfoga över sin fastighet, både faktiskt och rättsligt, har kringskurits. Till följd av kommunens agerande har hon under lång tid levt med en ovisshet kring hur fastigheten kan nyttjas. Dessa faktorer har även en negativ inverkan på fastighetsvärdet. Kommunen har å sin sida haft möjlighet att vidta vägarbetena på sätt som inneburit att hon fortsatt kunnat bruka sin infart. Inskränkningen i hennes egendomsskydd kan därför inte rättfärdigas och utgör en överträdelse av egendomsskyddet.

- 6.1.7 Sammantaget kan Marie-Louise Grettve på rimliga grunder göra gällande att kommunen har överträtt hennes egendomsskydd. Detta antingen för ett inskränkningen saknat lagstöd eller för att hon ålagts en oskälig börda i förhållande till det allmänna och inskränkningen därför varit oproportionerlig. Av det följer att hon har haft en rätt till ett effektivt rättsmedel i enlighet med artikel 13 i Europakonventionen.

6.2 Marie-Louise Grettve har inte haft tillgång till ett effektivt rättsmedel

- 6.2.1 För det fall tingsrätten bedömer att Marie-Louise Grettve på rimliga grunder kan påstå sig ha utsatts för en konventionsöverträdelse har tingsrätten att ta ställning till om hon har haft tillgång till ett effektivt rättsmedel som möjliggjort rättelse och gottgörelse avseende den påstådda överträdelsen (se Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis*, 5 uppl., 2015, s. 538, se även *Silver and Others v. the United Kingdom*, 25 March 1983, § 113, Series A no. 61 samt *Kudla v. Poland* [GC], no. 30210/96, § 158, ECHR 2000-XI).

- 6.2.2 Rättsmedlet måste vara effektivt både i teorin och praktiken (se t.ex. *Kudla v. Poland* [GC], no. 30210/96, § 157, ECHR 2000-XI). Detta innebär bland annat att det allmänna genom handling eller underlåtenhet inte får hindra den rätt som följer av artikel 13 i Europakonventionen (se bl.a. *Aksoy v. Turkey*, 18 December 1996, § 95, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-VI; *Iatridis v. Greece*, no. 31107/96, § 66, ECHR 1999-II och *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom*, no. 46477/99, § 96, ECHR 2002-II).
- 6.2.3 Länsstyrelsens och mark- och miljödomstolarnas prövning av Marie-Louise Grettves överklagande har i praktiken inte utgjort ett effektivt rättsmedel av följande skäl.
- 6.2.4 För det första öppnar rättsmedlet upp för att det allmännas agerande eller underlåtenhet hindrar utövandet av rätten till ett effektivt rättsmedel. Eftersom en slutlig prövning i sak förutsätter att handläggningen inte drar ut på tiden kan åtgärder på det allmännas sida leda till att den enskilde går miste om sin rätt att få sitt anspråk prövat. Detta är inte förenligt med kraven på att rättsmedlet ska vara effektivt i praktiken (se bl.a. *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom*, no. 46477/99, § 96, ECHR 2002-II).
- 6.2.5 I Marie-Louise Grettves fall har handläggningstiden förlängts bl.a. för att kommunen har överklagat mark- och miljödomstolens återförvisningsbeslut trots att det inte varit tillåtet (se Mark- och miljööverdomstolens beslut den 10 oktober 2017 i mål nr P 9609-16, bilaga 6). Som en följd av att det allmänna kan inverka på möjligheten till att anspråket prövas i sak har kommunen, som

konstaterats i avsnitt 5.3.10 ovan, kunnat vinna fördel av att hantera ärendet utan skyndsamhet.

- 6.2.6 För det andra medför det förhållandet att preskriptionsfristen i 10 kap. 27 § andra stycket ÄPBL inte ansetts kunna avbrytas att det ställs krav på att den enskilde själv måste kunna beräkna myndigheters och domstolars handläggningstid, för att kunna avgöra när ett rättsligt förfarande senast måste inledas. Svårigheterna att bedöma handläggningstiderna, särskilt mot bakgrund av att tidsutdräkten är beroende av det allmännas agerande, gör processen svår att förutse för den enskilda. Den enskilda kan svårligen veta när ett rättsligt förfarande senast måste inledas för att domstolarna ska hinna avgöra målet innan preskription inträder. En sådan ordning har, som konstaterats i avsnitt 5.3.8 ovan, i Europadomstolens praxis ansetts allvarligt hota rättssäkerheten och vara oförenlig med rättsstatens grundläggande principer. I Marie-Louise Grettves fall har till exempel kommunens otillåtna överklagande av mark- och miljödomstolens beslut inneburit en oförutsägbar tidsutdräkt som är svår, om inte omöjlig, att beräkna.
- 6.2.7 För det tredje innebär preskriptionsregeln att en domstols slutliga avgörande i ett mål om rättelse, som meddelas inom fristen, kan bli omöjligt att verkställa. Enligt Europadomstolens praxis kräver artikel 13 i Europakonventionen inte bara en effektiv prövning av potentiella konventionsöverträdelser, utan även en effektiv verkställighet av meddelade domar eller beslut (se t.ex. *Kaic and others v. Croatia*, no. 22014/04, § 40, 17 July 2008 och *Kenedi v. Hungary*, no. 31475/05, § 47, 26 May 2009).

- 6.2.8 I de mål där länsstyrelsen eller mark- och miljödomstolarna på grund av instansordningens princip inte kan ändra bygg- och miljönämndens beslut utan måste undanröja beslutet och återförvisa målet till nämnden, fortsätter preskriptionstiden att löpa även efter att dom har meddelats. En situation kan därför uppstå där till exempel mark- och miljödomstolen kommer fram till att kommunens markåtgärder utgör ett otillåtet ingrepp i den enskildes äganderätt, men där själva utformningen av rättelseföreläggandet och vilket som är det lämpligaste sättet att rätta till de otillåtna åtgärderna måste utredas av nämnden som första instans.
- 6.2.9 Preskription kan därmed komma att inträda under handläggningen hos nämnden och därmed utgöra hinder för verkställighet. Handläggningstiden hos nämnden kan också bli avgörande för om domen kommer att kunna verkställas innan fristen i 10 kap. 27 § andra stycket ÄPBL löper ut. Det senare knyter an till det som anförts ovan om att det blir oförutsägbart för den enskilde när en rättsprocess senast måste inledas för att kunna ta tillvara sin rätt och att rättsmedlet öppnar upp för att det allmännas agerande eller underlåtenhet riskerar att hindra utövandet av rätten till ett effektivt rättsmedel.
- 6.2.10 Marie-Louise Grettve gör således i första hand gällande att preskriptionen i sig har inneburit att hon inte erbjudits ett effektivt rättsmedel i praktiken av ovan redovisade skäl. Om domstolen inte skulle finna att så har varit fallet har Marie-Louise Grettve ändå inte erbjudits ett effektivt rättsmedel eftersom myndigheterna inte erbjudit en slutlig prövning av hennes anspråk innan preskription har inträtt.

- 6.2.11 En förutsättning för att ett rättsmedel ska anses effektivt är nämligen att det leder till beslut inom rimlig tid, vilket innebär att det normalt krävs att beslut fattas innan preskription inträder. Det kan innebära att till exempel ett överklagande behöver prövas mycket snabbt (se Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 5 uppl., 2015, s. 541). I Marie-Louise Grettves ärende föreligger inte någon omständighet som motiverar avsteg från denna huvudregel. I sammanhanget kan noteras att det tog ett år för Mark- och miljööverdomstolen att avvisa Salem kommuns överklagande av Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätts återförvisningsbeslut.
- 6.2.12 Sammantaget har länsstyrelsens och mark- och miljödomstolarnas prövning inte utgjort ett effektivt rättsmedel i Marie-Louise Grettves fall. Det har inte heller funnits några andra rättsmedel som ensamt eller i kombination möjliggjort tillfredsställande gottgörelse. Marie-Louise Grettves rätt till ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i Europakonventionen har därför överträtts.

7 MARIE-LOUISE GRETTVE HAR RÄTT TILL ERSÄTTNING FÖR IDEELL SKADA MED ANLEDNING AV ATT HENNES RÄTTIGHETER ENLIGT EUROPAKONVENTIONEN HAR ÖVERTRÄTTS

- 7.1 Det är nödvändigt att skadestånd utges för att gottgöra överträdelsen**
- 7.1.1 Marie-Louise Grettve har enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207) rätt till ersättning av staten för den ideella skada som uppkommit till följd av att hennes rättigheter enligt

Europakonventionen har överträtts. Skadeståndet ska utges i den utsträckning det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

- 7.1.2 Första frågan är således om Marie-Louise Grettve genom något annat, primärt, rättsmedel skulle kunna uppnå avhjälpande eller gottgörelse av den kränkning som har skett av hennes rätt till domstolsprövning alternativt effektivt rättsmedel.
- 7.1.3 Det enda rättsmedel som har möjlighet att avhjälpa överträdelsen av Marie-Louise Grettves rätt till en domstolsprövning vore genom en ansökan om resning av mark- och miljödomstolens dom den 25 oktober 2019 (se bilaga 9). Extraordinära rättsmedel anses dock som huvudregel inte erbjuda en effektiv möjlighet till rättelse och därmed inte uppfylla kriterierna för ett effektivt rättsmedel (se Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 5 uppl., 2015, s. 33). Inte heller i Marie-Louise Grettves fall föreligger någon omständighet som medför att resning skulle innebära ett tillgängligt och effektivt rättsmedel. Det står inte heller något annat rättsmedel till buds som har möjlighet att gottgöra den alternativa överträdelsen av hennes rätt till ett effektivt rättsmedel.
- 7.2 Skadeståndet ska bestämmas till 20 000 kronor**
- 7.2.1 Med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt har Marie-Louise Grettve enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen rätt till ersättning för ideell skada med skäliga 20 000 kronor.

8 BEVISUPPGIFT

- 8.1 Marie-Louise Grettve kommer av processekonomiska skäl att avge bevisuppgift först när stämning har utfärdats och staten har ingett svaromål.

Som ovan,

Elsa Haggård

Alexander Ottosson

Henrietta Cahn

Emanuel Klerfelt Johansson